

DRAAIBOEK POWERPOINTS

INLEIDING

Dit product werd ontwikkeld door studenten van de opleiding Professionele bachelor in de Orthopedagogie van de HOGENT (Ilona Bauwens; Laura Blomme; Jinte Cornelis; Maud De Smet; Frauke Goethals; Laura Vandesteene) in het kader van hun bachelorproef, in samenwerking met Vereniging Selectief Mutisme vzw.

Wij hebben in ons eindproduct twee PowerPoints verwerkt. Deze PowerPoints dienen als hulpmiddel bij de presentaties. Het is een helpende hand. De eerste PowerPoint is ontwikkeld voor een (zorg)leerkracht of leerlingenbegeleider van een leerling met selectief mutisme binnen het secundair onderwijs. Deze persoon kan de PowerPoint presenteren aan de klasgenoten van de leerling. Behalve deze versie hebben wij ook een PowerPoint ontwikkeld die een leerling met selectief mutisme zelf kan presenteren indien hij/zij dit wenst.

Een PowerPoint is toegankelijk en kan makkelijk aangepast worden. Het ondersteunt visueel wat er gezegd wordt en houdt de aandacht van de leerlingen vast. We hebben gebruik gemaakt van tekeningen en foto's die passend zijn voor elke leeftijd en elke studierichting binnen de middelbare school. De presentaties over selectief mutisme kunnen zowel in het begin van het schooljaar gebeuren als op een later moment doorheen het schooljaar. Sommige leerlingen met selectief mutisme zullen ervoor kiezen om de PowerPoint pas later in het schooljaar op te nemen omdat ze zo niet meteen een label krijgen. Anderen hebben liever dat dit in het begin opgenomen wordt. Wanneer een klas met dezelfde leerlingen samen overgaan naar het volgende jaar dient de uitleg niet nogmaals gegeven te worden, dit mag, maar het is geen vereiste.

Indien de leerling, de klasgenoten of de leerkrachten behoefte hebben om deze presentatie jaarlijks te herhalen, kan dit zeer nuttig zijn. Zo kan het elk jaar opnieuw besproken en geëvalueerd worden om tot een hoger niveau van sociale omgang te komen. Wanneer de presentaties gegeven en of deze herhaald moeten worden, is een persoonlijke keuze van de leerling in overleg met de leerkracht.

Via deze PowerPoints willen wij bij klasgenoten begrip creëren en informeren. Begrip hopen we te bereiken door middel van interactie met de klasgenoten. Verder zullen treffende quotes en passend beeldmateriaal hiertoe bijdragen. Informeren doen we door correcte en duidelijke informatie aan te bieden over selectief mutisme. Naast deze algemene informatie is er de kans om de slides persoonlijker te maken door de leerling met selectief mutisme. Het verpersoonlijken van de PowerPoints is cruciaal. Zo krijgen de klasgenoten de correcte informatie die aangepast is aan hun medeleerling. Het mag geen standaard verhaal worden want elke leerling met selectief mutisme is anders en heeft andere vragen. De leerling met selectief mutisme kan ook slides weglaten die niet van toepassing zijn maar ook inhoud toevoegen die ontbreekt. Het communicatieboekje met de tijdelijke, 'redelijke aanpassingen' kan een hulpmiddel zijn om de PowerPoints te verpersoonlijken. De antwoorden die de leerling daar aangeduid heeft, kan je laten terugkomen in de PowerPoints. Verder wordt de presentatie steeds samen goed voorbereid door de leerkracht en de leerling.

We raden aan dat wanneer de leerkracht of de leerling deze PowerPoints presenteert er ook een begeleider aanwezig is. Deze begeleider kan een zorgcoördinator, behandelaar, zorgleerkracht of therapeut zijn die meer af weet van selectief mutisme en de leerling kent. Hij of zij kan vragen beantwoorden die de leerkracht niet weet. In het draaiboek zullen wij steeds 'leerkracht' gebruiken maar dit kan dus ook een derde (zie boven) zijn. Je kan deze PowerPoints ook gecombineerd gebruiken. De PowerPoint voor de leerkracht zal waarschijnlijk het meest gebruikt worden. Maar de leerling met selectief mutisme kan ook een deel opnemen. Dit is afhankelijk van hoe de leerkracht en leerling dit onderling regelen en voorbereiden. Een goede afstemming hieromtrent is noodzakelijk.

Wanneer je er voor kiest om de PowerPoints en het draaiboek af te printen, zie je links onderaan in de PowerPoints de nummering die overeenkomt met de nummering van de dia's in het draaiboek.

Om de PowerPoints en de bijhorende activiteiten uit te voeren, is het volgende nodig:

- een bol wol
- post-it's
- schrijfgierief
- 2 dobbelstenen
- een ruim klaslokaal waar de leerlingen in een cirkel kunnen zitten
- een beamer en scherm of muur waarop je de PowerPoint kunt tonen

Met deze inleiding willen we ook benadrukken dat je als leerkracht erg alert moet zijn voor pesterijen of uitsluiting van een leerling met selectief mutisme. Deze leerlingen zijn een makkelijk doelwit van pesters omdat ze zich verbaal niet kunnen verweren en moeilijk voor zichzelf kunnen opkomen. Pesten is altijd verboden. Soms kan het zijn dat de leerling pestgedrag niet durft te melden. Dus als leerkracht moet je hier de nodige aandacht aan besteden.

Tot slot kan de leerling ervoor kiezen om er niet bij te zijn wanneer de presentatie gegeven wordt. Overleg dit steeds met de leerling zelf en benadruk het voordeel van wel aanwezig te zijn om zo op de hoogte te zijn van wat er gezegd en gevraagd wordt.

POWERPOINT GEGEVEN DOOR DE LEERLING

Met deze PowerPoint bieden we de leerling de mogelijkheid om zelf uitleg te geven over selectief mutisme. Wanneer de leerling het nog niet durft om dit voor de klas te presenteren, kan hij/zij audio opnemen en in deze PowerPoint invoegen (Invoegen → media → audio → audio opnemen). Niet altijd durft een leerling met selectief mutisme een audio op te nemen en te laten afspelen in de klas. De beide PowerPoints bevatten ongeveer dezelfde inhoud maar worden anders gepresenteerd. De PowerPoint van de leerling vertrekt meer vanuit de invalshoek van de leerling met selectief mutisme. De leerling kan bijvoorbeeld in een dia zelf toevoegen wat selectief mutisme voor hem/haar betekent. Dit geeft een persoonlijke toets aan de presentatie waardoor dit een sterkere indruk zal nalaten bij de klasgenoten en ze het ook beter zullen onthouden.

Het is ook een mogelijkheid om beide PowerPoints te combineren. Zo kan je de leerling met selectief mutisme iets laten inspreken bij de PowerPoint van de leerkracht. Hij/zij kan op deze manier uitleg geven over hoe hij/zij selectief mutisme ervaart en/of welke vormen van contact hij/zij verkiest. Dit kan je samen overleggen.

Deze PowerPoint is ontwikkeld als voorbeeld. Het is van belang dat deze inhoud een persoonlijke toets krijgt. De inhoud in beide PowerPoints is gebaseerd op de gemiddelde leerling met selectief mutisme en de antwoorden verkregen uit vragenlijsten van ons onderzoek. Niet elke dia zal van toepassing zijn voor elke leerling met selectief mutisme. De aanpassingen aan de PowerPoint kan je makkelijk verpersoonlijken door de inhoud die aangereikt wordt.

VERLOOP VAN DE POWERPOINT GEGEVEN DOOR DE LEERLING

Dia 1 'Inleiding'

Dag iedereen, ik weet niet of jullie het al weten, maar ik heb selectief mutisme. Ik wil graag dat jullie weten wat dit is en daarom ga ik jullie hier vandaag meer uitleg over geven. Kort gezegd is selectief mutisme een praatangst. Ikzelf heb al delen van mijn angst overwonnen en kan hierdoor deze presentatie geven. Verder in deze presentatie komt er nog meer informatie over wat het precies is.

Dia 2 'Iedereen heeft angsten'

Ik denk dat ik niet de enige ben met angsten. Ikzelf heb een angst om te praten, maar iedereen is wel eens bang. Sommigen zijn bang van dieren zoals spinnen, slangen of honden. Andere jongeren hebben misschien schrik om te falen of zijn bang voor lage cijfers. Misschien ben ik niet de enige die zenuwachtig is als ze moeten spreken voor een grote groep bekenden of onbekenden.

Dia 3 'Opdracht'

Instructie: Hier is het aan te raden dat de leerkracht even overneemt. Je laat de leerlingen de banken en stoelen verschuiven en laat ze in een cirkel zitten. De opdracht verloopt als volgt. Om de beurt gooit iemand de bol wol naar een klasgenoot. De leerling die de bol wol vangt, zegt waarvoor hij/zij bang is en gooit opnieuw. De leerling die gooit, houdt telkens de draad vast. Zo komt iedereen aan de beurt en vormt er zich een web van draden. Jij, als leerkracht, zegt bijvoorbeeld 'ik ben bang van liften en ga daarom altijd met de trap'. Begin als leerkracht met een klein voorbeeld, met een kleine angst, en niet met angst voor de grote levensvragen.

Je gooit hierna de bol wol naar een leerling en houdt de draad vast. Wanneer de leerling met selectief mutisme de bol wol vangt kan hij/zij, zijn of haar angst delen.

Doel? Verbondenheid creëren en laten merken aan de klasgenoten dat iedereen angsten heeft, de ene voor spinnen, de andere voor spreken.

Bij deze opdracht is er de mogelijkheid om het web terug af te bouwen door de leerlingen een dapperheid te laten vertellen en hierbij de bol wol terug te gooien. Het is aan te raden dat je de volgorde goed bijhoudt om knopen en verwarring te voorkomen. Een dappere daad kan zijn: van een hoogte durven springen, de weg durven vragen, durven optreden voor een groot publiek...

Dia 4, 5 'Wat is selectief mutisme?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Thuis kan ik gewoon praten, maar op school lukt dit niet. Selectief mutisme is een angststoornis. Het is bij iedereen anders omdat er verschillende angstniveaus zijn. De ene zal dus meer of minder durven dan de andere. Het is meer dan verlegen zijn, het is een extreme praatangst. Ik durf het niet, maar ik wil en kan het wel. Ik ben wel een vlotte prater in situaties waar ik me op mijn gemak voel, bijvoorbeeld thuis en bij mijn vrienden.

Professionele hulpverleners kunnen helpen om de praatangst te overwinnen. Zelf heb ik deze stappen al ondernomen: (leerling somt zijn hulpverlening op). Maar ondanks de behandeling vermijd ik nu nog altijd zoveel mogelijk situaties waarin verwacht wordt te spreken. Ik ben bang om te falen, om iets fout te zeggen, om een verkeerde indruk na te laten en van de reacties die ik zal krijgen als ik plots praat.

Instructie: Hier kan nog vermeld worden hoe lang je het al selectief mutisme hebt en hoe het begonnen is.

Dia 6 'Effecten?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Selectief mutisme uit zich in alle terreinen van mijn leven. Het is een deel van mij. Selectief mutisme heeft veel gevolgen zoals op mijn vriendengroep, op school, op sport en op mijn hobby. Bijvoorbeeld ben ik nooit graag naar de scouts of de chiro geweest omdat het grote groepen waren en er verwacht werd om te spreken.

Dia 7 'Hoe ervaar ik het hebben van selectief mutisme?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Zoals ik eerder zei, kan iedereen het selectief mutisme anders ervaren. Ikzelf ervaar het als ... *Hier kan een afbeelding, tekening, quote... staan.*

Dia 8, 9 'Vooroordelen van anderen over selectief mutisme'

Er bestaan veel vooroordelen over mensen met selectief mutisme, maar deze zijn vaak niet juist. We worden vaak gezien als jongeren die niet willen praten of het niet kunnen. Maar we willen en kunnen het wel, maar durven het niet. Ik ga jullie een videofragment tonen van een jongen met selectief mutisme die spreekt over zijn ervaring met selectief mutisme. Hij heeft al delen van zijn angst overwonnen en durft nu zijn verhaal vertellen.

Dia 10 'Waar?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Ik ben niet overal bang om te spreken. Mijn angst uit zich vooral op school, op openbare plaatsen zoals in de winkel, in het postkantoor of op de bus en bij (on)bekende mensen. Ikzelf praat thuis net zoals jullie. Mijn gezin hoort mijn stem net zoals ik jullie stem kan horen.

Dia 11 'Hoe kunnen jullie met mij omgaan?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Het is niet altijd makkelijk om contact met mij te leggen, maar het kan wel. Met de ene lukt het beter dan met de andere. Hoe meer ontspannen ik ben, hoe makkelijker ik durf te praten. Hoe kunnen jullie dit doen? Blijf tegen mij praten! Ook buiten de klas, tijdens de (middag)pauzes en op schooluitstappen. Jullie kunnen mij ja/nee-vragen stellen, zo kan ik ja of nee antwoorden op jullie vraag of knikken met mijn hoofd. Gesloten vragen zijn makkelijker voor mij om te beantwoorden dan open vragen.

Als praten niet lukt, kan ik mijn vragen en antwoorden ook opschrijven, chatten, sms'en. Geef mij voldoende tijd om te antwoorden. Ik ga graag op in de groep en sta niet graag in het middelpunt. Betrek me bij de activiteiten en gesprekken. Ik hoor er graag bij en wil graag betrokken worden, ook tijdens de pauzes en daguitstappen.

Dia 12 'Wat helpt mij?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Laat me mijn eigen plaats kiezen. Ik zit niet graag naast de deur of de leerkracht maar wel liever achteraan. Ik kies graag zelf naast wie ik zit. Dit zal dan iemand zijn die een vertrouwenspersoon voor mij is of waar ik me veilig bij voel.

Dia 13 'Invloed op mijn schoolgebeuren?' (verpersoonlijking noodzakelijk)

Mijn praatangst heeft ook een invloed op mijn functioneren op school en in de klas. Door mijn angststoornis ben ik redelijk onzeker in het maken van opdrachten/toetsen waardoor ik meer tijd nodig heb dan jullie. Vervolgens vind ik het aangenamer om groepswerken te doen in kleinere groepen en met mensen waarmee ik vertrouwd ben. Ik durf niet altijd voor mijn mening op te komen, of omdat ik zo stil praat, horen jullie mij soms niet. Ik heb vaak ook recht op aanpassingen voor spreekbeurten en mondelinge examens.

Willen jullie meer informatie over selectief mutisme?

Dan kunnen jullie surfen naar de Vlaamse site www.selectiefmutisme.be en de Nederlandse sites www.spreektvoorzich.nl en www.breekdestilte.nl

Bedankt voor jullie aandacht en medewerking!

POWERPOINT GEGEVEN DOOR LEERKRACHT

Deze PowerPoint kan door de (zorg)leerkracht of leerlingenbegeleider gepresenteerd worden aan de klas van de leerling met selectief mutisme. De leerkracht bereidt op voorhand de presentatie en de slides samen met de leerling voor. Deze voorbereiding is nodig omdat deze voorgestelde presentatie te algemeen is. Een persoonlijke input is noodzakelijk.

De PowerPoint heeft als doel de klasgenoten te informeren over selectief mutisme, te bespreken hoe ze kunnen omgaan met hun medeleerling en meer begrip te ontwikkelen voor praatangst. Het is raadzaam om in interactie met de leerlingen te gaan.

Er bestaan veel misvattingen en vooroordelen over selectief mutisme. Met meerdere dia's proberen we dit begrip te stimuleren en verbondenheid te creëren zoals bijvoorbeeld met dia 21. We doen dit door in te spelen op gelijkenissen want iedereen is wel eens angstig. Zo zullen er klasgenoten zijn die bijvoorbeeld angstig zijn voor het geven van spreekbeurten. Door verschillende soorten angst op te noemen, willen wij aantonen dat iedereen hiermee te maken krijgt.

VERLOOP VAN DE POWERPOINT

Dia 1 'Selectief mutisme'

Selectief mutisme, heeft iemand hier al van gehoord? Weet iemand wat dit is? Als je hier ooit al van gehoord hebt of als je weet wat het is, mag je je hand opsteken.

Instructie: Laat de leerlingen nog niet antwoorden. Maak duidelijk dat het niet erg is als leerlingen het niet weten. Op de volgende dia wordt er een tip gegeven, waardoor er misschien ook bij andere leerlingen een belletje gaat rinkelen.

Dia 2 'Om jullie op weg te helpen'

Instructie: laat de leerlingen even kijken en ga verder naar de volgende dia.

Dia 3 'Opdracht 1'

Instructie: Geef de leerlingen de opdracht om op een post-it te noteren wat zij weten. Laat hen vervolgens deze post-its plakken op het bord. Wanneer er geen respons komt vanuit de klas, maak je de leerlingen duidelijk dat veel mensen niet weten wat selectief mutisme is. Indien je wel respons krijgt, overloop je de antwoorden op het bord. Je bevestigt wat juist is en je weerlegt wat fout is.

Dia 4 'Wat is selectief mutisme?'

Wat is selectief mutisme en waarom bespreken we dit vandaag? In deze klas heeft X selectief mutisme maar niet iedereen weet wat het is. Het is belangrijk dat je weet wat dit is en hoe jij met X op een ontspannen manier kunt communiceren.

Dia 5 'Wat is selectief mutisme'

Selectief mutisme is een angststoornis die zich meestal al vroeg uit, rond de leeftijd van 5 jaar. Een jongere met selectief mutisme heeft een extreme praatangst. Hij/zij durft niet altijd spreken, maar kan en wil het wel. Sommige jongeren met praatangst verstijven van angst en kunnen niet meer handelen. De school is voor de meeste jongeren met selectief mutisme de plaats waar ze niet durven praten. Ook op openbare plaatsen zoals in de winkel of op de bus durven ze vaak niet spreken. Vaak praat hij/zij thuis wel, maar op school of bij de familie of op de sportschool niet. Dit is bij iedere jongere verschillend. Het is selectief, dit wil zeggen dat hij/zij in sommige situaties vlot kan spreken maar in andere situaties jarenlang niets durft te zeggen.

Dia 6 'Bekend persoon met selectief mutisme'

Iemand die jullie misschien kennen, heeft ook selectief mutisme. Weet iemand wie dit is? Dit is milieuactiviste Greta Thunberg die vaak in de media komt. Hadden jullie dit verwacht? Zij durft nu voor een groot publiek spreken. Dit toont aan dat iedereen verschillend is, zij durft dit maar er zijn vele anderen die dit nog niet durven maar bijvoorbeeld wel durven spreken voor een camera of vlogs maken. Er zijn andere jongeren die bijvoorbeeld al meer dan 10 jaar niet tegen hun oma of nonkel durven praten.

Dia 7 'Sterktes'

Uit onderzoek en ervaring blijkt dat jongeren met selectief mutisme vaak volhardend, creatief, gevoelig en sterke waarnemers zijn. Omdat het praten wegvalt, is de jongere meer betrokken op de wereld.

Dia 8 'Behandeling'

Er bestaan behandelingen zoals cognitieve gedragstherapie. Een jongere met selectief mutisme kan leren zijn angst te overwinnen en te spreken door ermee doelgericht aan de slag te gaan. Stap voor stap kan de angst overwonnen worden. Hoe jonger men de behandeling start, hoe groter de kans op succes. De behandeling werkt echter niet voor iedereen en niet elke jongere kan de volledige angst overwinnen. Er zijn een aantal redenen waarom de behandeling niet effectief is. Ten eerste zijn er veel te weinig therapeuten die deze materie onder de knie hebben. Ten tweede is de behandeling voor veel ouders onbetaalbaar (reken 65 euro per week meer dan een jaar lang) daarom wordt er soms geen behandeling gestart of niet voltooid. Ten derde is onderzoek naar selectief mutisme nog maar recent gestart, 10 jaar geleden wist men in Vlaanderen nog niet dat selectief mutisme bestond, waardoor er ook geen behandeling aangereikt kon worden. Ten vierde zien de experts dat als de praatangst lang aansleept, er dikwijls de dubbeldiagnose selectief mutisme en een vorm van autisme is. Tot slot is de omgeving van groot belang, een behandeling kan een positieve evolutie enkel maar ondersteunen als er een veilige en warme omgeving is.

Dia 9 'Meer dan 'niet praten'

Selectief mutisme is niet enkel het 'niet praten', het uit zich in alle facetten van het dagelijkse leven zoals niet durven aanbellen als je met de jeugdbeweging pannenkoeken gaat verkopen, niet op kamp mee durven gaan, niet spreken tijdens de voetbal... en het kan een deel worden van de identiteit. De jongere met selectief mutisme krijgt dikwijls het label van 'de stille jongen of het stille meisje' of 'dat is die die niet praat', maar een mens is veel meer dan zijn/haar praatangst.

Instructie: Je stelt de leerlingen de vraag waar zij denken dat het nog meer lastig zou kunnen zijn? De leerlingen komen zelf met voorbeelden. Ze zien herkenning en denken 'dat heb ik ook af en toe' en ze zien het verschil tussen af en toe iets hebben en het altijd hebben. Je kan vragen/polsen bij de leerlingen wat hiervan de gevolgen kunnen zijn. Op deze manier krijg je input van de jongeren en breng je het gesprek op gang.

Dia 10 'Getuigenissen'

Dit zijn getuigenissen van jongeren met selectief mutisme. De foto's, namen en leeftijden zijn fictief. De getuigenissen daarentegen zijn wel degelijk gezegd door jongeren met selectief mutisme.

Instructie: Geef de leerlingen even de tijd om dit te lezen. Op de volgende dia staan er nog getuigenissen.

Dia 11 'Getuigenissen'

Instructie: Je kan hierrond een gesprek aanknopen door vragen te stellen zoals: Als jullie dit lezen, wat doet dit met jullie?', 'Kunnen jullie zich dit voorstellen?' Je kan bijvoorbeeld op één getuigenis dieper inzoomen.

Dia 12 'Vooroordelen'

De vele vooroordelen over jongeren met selectief mutisme zijn vaak niet juist. Ik toon jullie een videofragment van een jongere met selectief mutisme die spreekt over zijn ervaring met selectief mutisme. Hij heeft bepaalde zaken van zijn angst overwonnen zoals spreken voor een camera en durft nu zijn verhaal te delen.

Dia 13 'Vooroordelen'

Dit fragment toont aan dat jongeren met selectief mutisme niet dom zijn maar vaak worden ze zo behandeld. Ze durven geen 'dank je wel' of 'smakelijk eten' zeggen, en daardoor komen ze soms onbeleefd over. Wie angstig is, durft ook niet altijd te experimenteren met ander gedrag of andere paden verkennen. Daarom is een angstig persoon nog niet koppig.

Vooroordelen zijn vaak niet juist maar iedereen heeft er last van, bewust of onbewust. Soms heb je een beeld van iemand die je niet kent en nadat je deze persoon beter leert kennen, merk je dat je vooroordelen niet juist waren. Vooroordelen kunnen soms uitlopen in pestgedrag. Leer elkaar beter kennen, geef een stillere persoon ook een kans, zet je vooroordelen aan de kant.

Instructie: Op de volgende dia vind je een oefening rond het bespreekbaar maken van vooroordelen en dat deze vaak niet juist zijn.

Dia 14 'Opdracht 2'

Iedereen wordt beoordeeld door anderen. Wat zijn zaken dat mensen al van jou gedacht hebben, maar niet juist zijn?

Instructie: Laat iedereen anoniem- een vooroordeel noteren en verzamel alle briefjes in een beker/kom. Een voorbeeld kan zijn: ik ben blond, dus mensen denken dat ik dom ben. Laat de leerling met selectief mutisme ook zijn/haar vooroordelen noteren en houd deze apart. Daarna lees je de antwoorden voor.

Iedereen heeft al te maken gehad met vooroordelen. Bij een jongere met selectief mutisme is dit ook. Hij/zij wordt vaak gezien als ... Dit kun je aanvullen met de zaken die de leerling met selectief mutisme genoteerd heeft.

Instructie: Wanneer de leerling met selectief mutisme niet aanwezig is bij de presentatie, vraag je op voorhand naar de vooroordelen waar hij of zij al mee te maken had.

Dia 15 'Opdracht 3'

Instructie: De leerlingen werken per twee. De opdracht luidt: de ene leerling kan spreken, de andere niet. Je geeft aan de leerling die kan spreken een kaartje met drie vragen waarop hij/zij het antwoord wil weten van de ander.

- Eerste vraag: 'Wanneer ben jij jarig?'
- Tweede vraag: 'Wat is jouw lievelingseten?'
- Derde vraag: 'Wat is je hobby?'

De leerling waar hij/zij deze vragen aan stelt, mag niet spreken. Deze leerling zal andere manieren van communiceren moeten gebruiken zoals bijvoorbeeld schrijven. Let wel op, je mag elke vorm van communicatie maar éénmaal gebruiken, dus wanneer je op de eerste vraag het antwoord genoteerd hebt, mag je dit niet meer doen voor de volgende vragen.

Een voorbeeld van hoe de leerlingen het zouden kunnen doen: voor de eerste vraag kun je schrijven, bij de tweede vraag kun je tekenen en bij de laatste vraag kun je uitbeelden. Je geeft ze hiervoor voldoende de tijd.

Na deze opdracht vraag je de bevindingen van de leerling die niet mocht spreken. Hij/zij zal misschien zeggen 'het was lastig om te communiceren, het duurde lang, hij/zij verstond mij niet, het was frustrerend'. Daarna vraag je naar de bevinding van de leerlingen die wel konden spreken. Zij zeggen wellicht dingen zoals 'je moet geduld hebben, het gaat traag,..'. Je kan vragen aan de leerlingen hoe zij te werk zijn gegaan, welke communicatievormen zij gebruikt hebben. Het doel van deze oefening is ten eerste om te laten voelen- dat je als gesprekspartner geduld moet hebben en naar alternatieve communicatiemogelijkheden kan zoeken. Ten tweede om de leerlingen te laten inzien dat het frustrerend is om niet te durven spreken en een conversatie te voeren zonder spraak. Belangrijk hier is om niet te veel in te gaan op de inhoud maar eerder wat het met ze deed, de belemmering die ze voelden.

Dia 16 'Contact leggen, wat kan je doen?'

Een jongere met selectief mutisme heeft veel te zeggen, maar durft het niet altijd uit te spreken. Hoe kunnen jullie dan met hem/haar communiceren? Praat tegen hem/haar zoals je tegen een andere klasgenoot praat, stel ja/nee-vragen, laat de stille jongere opschrijven wat hij/zij wil zeggen, sms of chat,.. Tijdens de communicatie met een leerling met selectief mutisme is het belangrijk om geduld te hebben, geef hem/haar tijd om te reageren en stel de jongere gerust. Dat noemen ze empathisch reageren.

Kleine dingen kunnen een groot verschil uitmaken zoals eens glimlachen, zwaaien of hallo zeggen. Jij kan hier ook een rol inspelen.

Instructie: Vraag aan de leerlingen: 'Weten jullie nog manieren hoe je kan communiceren met hem/haar? Zijn er al zaken die jullie geprobeerd hebben? Hoe willen jullie dat anderen met jou communiceren, wat vind je leuk en wat vind je minder leuk, bijvoorbeeld: te dicht komen wanneer iemand praat met mij vind ik niet fijn.'

Dia 17 'Ervaring'

Besef wel dat op sommige momenten de leerling met selectief mutisme het zeer lastig heeft en hij/zij ondanks jullie inspanningen niet zal communiceren,- soms zelf niet non-verbaal. Dat is moeilijk voor jullie maar neem dit niet persoonlijk op. In de dia staat een getuigenis van een jongere met selectief mutisme die benoemt dat ze sommige dagen stiller is, maar het jammer vindt dat mensen dan niet meer spreken tegen haar. De naam en leeftijd zijn fictief. Instructie: vraag aan de leerlingen om hun hand in de lucht steken als ze akkoord zijn met volgende vragen: Wie van jullie heeft al eens een slechte dag? Wie is er moe vandaag? Wie heeft deze week ruzie gehad met iemand van het gezin waardoor je slecht gezind op school toekwam? Wie is er op maandagochtend vrolijk? Wie is gelukkig wanneer je niet met de fiets naar school moet, maar een keer met de auto gebracht wordt. *Leerlingen zullen wel eens de handen in de lucht steken. Toon aan dat het normaal is dat iemand eens een mindere dag heeft maar dat het ook normaal is als je goede dagen hebt. Zo kan je duiden dat elke dag anders is en dat dit geldt voor iedereen, ook voor de klasgenoot met selectief mutisme.*

Dia 18 'Hoe wil je dat anderen contact leggen met jou?'

Er werd aan verschillende jongeren met selectief mutisme uit België en Nederland gevraagd: 'Hoe wil je dat anderen contact leggen met jou?' De antwoorden **waren** 'normaal doen', 'niet pushen' en 'praten'. Voor de stille leerling in jullie klas werken de volgende zaken: instructie: *stem dit op voorhand af met de jongere wanneer jullie de PowerPoint samen voorbereiden.*

Instructie: Geef de leerlingen opnieuw de tijd om dit even te lezen.

Wat vinden jullie hiervan? Begrijpen jullie dit? Hoe zouden jullie behandeld willen worden in het geval dat je niet kan spreken?

Dia 19 'Contact leggen? Dit helpt niet'

Wat je zeker niet moet doen, is de jongere pushen/dwingen om te praten en blijven aanstaren zoals 'Zeg, zeg nu eens iets' of 'Ben je jouw tong verloren?' Dit soort uitspraken vergroot de angst van de leerling en zorgt voor het omgekeerde effect, namelijk nog meer dichtklappen. Geef de leerling tijd om te reageren. Hij/zij is stiller waardoor deze klasgenoot vergeten kan worden, maar zorg dat dit niet gebeurt. Sluit deze klasgenoot niet uit, of negeer hem/haar niet want jij zou dit ook niet graag hebben. In plaats daarvan kan je de leerling met selectief mutisme betrekken in de activiteit of gesprekken. Hij/zij staat niet graag in de belangstelling maar hoort er wel graag bij, wil betrokken zijn en deelnemen.

Dia 20 'Hoe reageren wanneer de stille leerling praat?'

Stel dat de klasgenoot met selectief mutisme plots 'ja' zegt, in plaats van te knikken? Hoe gaan jullie dan reageren?

Instructie: Er zullen antwoorden komen van de leerlingen, ga hier op in. Stel dat er iemand zegt 'ik zou verschieten en zeggen: 'amai jij kan toch praten?' Vraag dan aan de klas, wat denken jullie is dit een helpende reactie? Na dit gesprek kun je vertellen hoe te reageren als de leerling met selectief mutisme spreekt.

Het is belangrijk om gewoon verder te praten. Wat je kan doen, is neutraal reageren, gewoon antwoorden op hetgeen hij/zij zegt en hem/haar de tijd geven om terug te antwoorden. Geef een klein complimentje zoals 'ik vind het sterk van jou dat je dit durft doen.' Vanaf dit moment mag je niet verwachten dat de stille jongere altijd zal praten. Ook kan het zijn dat de jongere fluistert in plaats van luidop te spreken. Doe dan je best om de klasgenoot te verstaan en kom desnoods wat dichterbij.

Dia 21 'Opdracht 4'

(In deze opdracht is afstemming met de leerling met selectief mutisme ook noodzakelijk, je kan de setting op voorhand bespreken. Het zou namelijk kunnen dat hij/zij zich niet fijn voelt in de setting van een cirkel want alle ogen zijn dan op hem/haar gericht.

Instructie: Laat de leerlingen banken en stoelen verschuiven en laat ze in een cirkel zitten. De leerling met selectief mutisme neemt een blad papier met zijn angst erop mee naar de stoel in de cirkel.

De opdracht verloopt als volgt: om de beurt gooit iemand de bol met wol naar een klasgenoot. De leerling die de bol wol vangt, zegt waarvoor hij/zij bang is en gooit opnieuw. De leerling die gooit, houdt telkens de draad vast. Zo komt iedereen aan de beurt en vormt er zich een web van draden. Jij, als leerkracht die het goede voorbeeld geeft, zegt: ik ben bang van liften en ga daarom altijd met de trap. Begin als leerkracht met een klein voorbeeld, met een kleine angst, en niet met angst voor de grote levensvragen.

Je gooit hierna de bol wol naar een leerling en houdt de draad vast. Wanneer de leerling met selectief mutisme de bol wol vangt kan hij/zij het blad tonen of zijn/haar angst vertellen wanneer hij/zij dit al durft. Het doel van deze oefening? Verbondenheid creëren en laten merken aan de klasgenoten dat iedereen angsten heeft, de ene voor spinnen, de andere voor spreken.

Bij deze opdracht kan je het web terug af bouwen door de leerlingen een dapperheid te laten vertellen en hierbij de bol wol terug te gooien. Het is aan te raden dat de leerkracht de volgorde goed bijhoudt zodat de draden niet in de war geraken. Een dappere daad kan zijn: van een hoogte durven springen, de weg durven vragen, durven optreden voor een groot publiek...

Dia 22 'Gelijkwaardig'

Iedereen is verschillend. Het verschil tussen de leerling met selectief mutisme en jou is dat hij/zij niet durft te spreken. Maar we zijn allemaal gelijkwaardig, iedereen draagt een ander verhaal mee. Iedereen heeft een andere rugzak, is uniek en heeft een eigen karakter en voorgeschiedenis. Het is aan ieder van ons om iedereen te accepteren zoals hij/zij is. Zoals blijkt in de vorige oefening is iedereen wel voor iets bang, maar deze angst is niet het enige wat iemand kenmerkt. Ieder- individu is veel meer dan enkel zijn/haar angst alleen.

Dia 23 'Vragen'

Nu jullie in deze kring zitten, kunnen er vragen gesteld worden.

Instructie: Het kan zijn dat je soms het antwoord niet weet op bepaalde vragen. Laat dan de leerling met selectief mutisme het antwoord noteren op zijn/haar blaadje en lees dit voor. Indien de leerling met selectief mutisme dit niet wil, kan je de vragen noteren en ze meegeven met de jongere naar huis. Zo kan hij/zij een antwoord formuleren alleen of samen met zijn of haar ouders in een vertrouwde omgeving. Maak de leerlingen duidelijk dat ze de volgende les een antwoord op hun vraag krijgen of via Smartschool.

Dia 24 'Extra info'

Wanneer de leerlingen (of jij als leerkracht) meer willen weten, kan je surfen naar <http://www.selectiefmutisme.be>, dit is de site van de Vereniging Selectief Mutisme vzw . Dit is een initiatief van Vlaamse ouders en enkele therapeuten met ervaring in de problematiek.

Dia 25 'Extra info'

Ook kan je de Nederlandse sites bezoeken: www.spreektvoorzich.nl en www.breekdestilte.nl

Dia 26 'Feedback'

Graag wil ik jullie mening over deze sessie weten. Dit doen we op een speelse manier. *Instructie: je hebt 2 dobbelstenen nodig. Elke leerling gooit om de beurt met de dobbelstenen. Het aantal ogen staat gelijk aan een vraag, er zijn in totaal 12 vragen. Elke vraag mag maximum tweemaal voorkomen. Hou hiermee rekening. Wanneer een vraag voor de derde keer voorkomt, mag deze leerling nogmaals gooien. Elke leerling komt minstens eenmaal aan bod, je gaat het rijtje of de cirkel af. Wanneer je een kleine klas hebt (minder dan 12 leerlingen) doe je de ronde een tweede keer. Wanneer in dit geval een leerling hetzelfde getal gooit, en dus ook dezelfde vraag krijgt, gooit deze leerling nogmaals tot hij/zij een ander getal heeft.*

De vragen per getal zijn:

- 1: Ik heb bijgeleerd dat...
- 2: Ik heb bijgeleerd over de leerling met selectief mutisme dat...
- 3: Ik ben trots op de leerling met selectief mutisme omdat...
- 4: Wat ik thuis zeker ga vertellen, is...
- 5: Het moeilijkste was...
- 6: Het leukste was...
- 7: Wat ik ga veranderen in de omgang met de leerling met selectief mutisme is...
- 8: Dit wist ik nog niet over selectief mutisme...
- 9: Welke ideeën heb ik gekregen...
- 10: Nu begrijp ik dat...
- 11: Wat me het meeste is bijgebleven is...
- 12: Dit had ik niet verwacht...

Dia 27 'Bedankt voor jullie aandacht'

Bedankt voor jullie aandacht en medewerking!

AUTEURSRECHTEN AFBEELDINGEN

BRONNEN POWERPOINT GEGEVEN DOOR LEERLING

- Selectivemutismbreakthesilence. [Foto] (2019, 15 juli). Geraadpleegd van <https://www.instagram.com/p/Bz84FCsi2IJ/>
- Selectivemutismbreakthesilence. [Foto] (2019, 16 juli). Geraadpleegd van <https://www.instagram.com/p/Bz-sD7QCWkp/>
- [Foto] (2017, 7 september). Geraadpleegd van <https://www.pinterest.it/pin/486177722266016073/>
- [Foto] (2016, 28 september). Geraadpleegd van <https://mindblue.nl/ervaringsverhaal/angst-zuigt/40>
- Brander, L. (2018, 12 november). Mijn verhaal 'selectief mutisme', [YouTube]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=QYOPPVVISg8&t=231s>

BRONNEN POWERPOINT GEGEVEN DOOR DE LEERKRACHT

- [Foto] (2019). Geraadpleegd van <https://www.kookaburra.com.au/post-it-notes-654-5pk-76-x-76mm-capetown-asst>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://missblackhairnederland.nl/onze-queens/7a722c87-c9c2-4ad8-b9ba-0c9b5b08ba7f/dionysa-fraisha-elbers>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://nl.dreamstime.com/stock-fotografie-aziatisch-mannelijk-portret-image165482>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://de.dreamstime.com/lizenzfreie-stockbilder-m%C3%A4dchen-jahre-auf-natur-image35233459>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://www.mailigen.com/blog/10-must-haves-of-sms-marketing/>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/laptop-black-icon-vector-1713395>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://www.seanstudies.com/mcattutoring.html>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://www.flamingodesignstudio.com/fr/tampons-caoutchouc/552-just-smile.html>
- [Foto] (z.j.). Geraadpleegd van <https://www.shutterstock.com/nl/image-vector/diversity-people-background-flat-design-1173946741>
- [Foto] Helps, L., Thompson, M. (2015, november). Geraadpleegd van <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=7vHnyZxJ&id=D33543E7BD8C7E4F2688747743012CB8703DD220&thid=OIP.7vHnyZxJigExVoU7G5HCSwHaFP&mediaurl=http%3a%2f%2fwww.selectivemutism.org.uk%2fwp-content%2fuploads%2f2017%2f09%2fWhen-the-words-won-t-come-out-page-001-1024x724.jpg&exph=724&expw=1024&q=when+the+words+wont+come+out&simid=608037596422015149&selectedIndex=1&ajaxhist=0>
- [Foto] (2017, 21 januari). Geraadpleegd van <https://beaumonde.nl/artikel/121974/5-x-hard-bewijs-dat-ingrid-de-leukste-puberprinses-is>
- [Foto Billie Eilish] (2018, 1 februari). Geraadpleegd van <https://iconsbillie.tumblr.com/post/170370139558/like-or-reblog>

- [Foto] (2011, 9 maart). Geraadpleegd van <https://nl.depositphotos.com/5139911/stock-illustration-zipper-emoticon.html>
- [Screenshot] (2020, 8 april). Geraadpleegd van <http://www.selectiefmutisme.be/>
- [Screenshot] (2020, 8 april). Geraadpleegd van <https://www.breekdestilte.nl/>
- [Screenshot] (2020, 8 april). Geraadpleegd van <http://spreektvoorzich.nl/>
- [Foto] (2019, 23 april). Geraadpleegd van <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/greta-thunberg-gift-asperger-syndrome-environment-strike-climate-change-radio-4-a8883056.html>
- [Foto] (2012, 27 mei). Geraadpleegd van <http://fieggentrio.blogspot.com/2012/05/wie-heeft-de-dobbelsteen-uitgevonden.html>
- Selectivemutismbreakthesilence. [Foto] (2019, 15 juli). Geraadpleegd van <https://www.instagram.com/p/Bz84FCsi2IJ/>
- Selectivemutismbreakthesilence. [Foto] (2019, 16 juli). Geraadpleegd van <https://www.instagram.com/p/Bz-sD7QCWkp/>
- Florence. [Foto] (2014, 28 juli). Geraadpleegd van <http://www.gowithflo.be/2014/07/diy-cadeautip-voor-moederdag.html>
- [Foto] (2017, 2 augustus). Geraadpleegd van <https://perspectief.uwv.nl/artikelen/nieuw-mijn-berichten-op-mijn-uwv>
- [Foto] (2017, 7 september). Geraadpleegd van <https://www.pinterest.it/pin/486177722266016073/>
- [Foto] (2016, 28 september). Geraadpleegd van <https://mindblue.nl/ervaringsverhaal/angst-zuigt/40>
- [Foto] (2016, 2 oktober). Geraadpleegd van <https://nl.depositphotos.com/125437186/stock-illustration-hand-writing-icon-stock-vector.html>
- Brander, L. (2018, 12 november). Mijn verhaal 'selectief mutisme', [YouTube]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=QYOPPVVISg8&t=231s>
- [Foto] (2010, 24 november). Geraadpleegd van <http://actualiteitpav.blogspot.com/2010/11/vingers-opsteken-is-onzin-woensdag-24.html>

